

Ks. Edmund Przekop. *Pozycja prawna patriarchy wschodniego Kościoła katolickiego*. Lublin 1976 ss. 130. Katolicki Uniwersytet Lubelski

Na treść pracy złożyły się dwie części. W części pierwszej autor podał historyczny zarys instytucji patriarszej. Kolejno przeto omówiły czynniki, które miały wpływ na powstanie i rozwój patriarchatów Wschodu w I tysiącleciu, jak miejscowe zwyczaje, postanowienia soborów, trudności religijne i polityczne, udział cesarzy bizantyjskich, wreszcie interwencje Stolicy Apostolskiej. W uzupełnieniu tej części Autor omówił pokrótce także historię powstania katolickich patriarchatów nowożytnych na Wschodzie. W ten sposób przedstawił czytelnikowi sześć aktualnie istniejących patriarchatów katolickich bezpośrednio zainteresowanych nowym prawem patriarszym.

Część druga pracy poświęcona została dokładnemu ukazaniu prawnej pozycji patriarchów w świetle kodyfikacji pap. Piusa XII, obowiązującej od 25 III 1958 r. (AAS 49:1957 s. 433-603). Zebrany materiał autor kolejno przedstawił w czterech następujących rozdziałach: 1. natura i cechy charakterystyczne jurysdykcji patriarszej; 2. podział i wykonywanie jurysdykcji; 3. wybory patriarchów wschodnich; 4. władza patriarchy w stosunku do duchownych różnych stopni. Autonomia poszczególnych patriarchatów wyrażała się nie tylko w samodzielnym porządkowaniu liturgii i ustawodawstwa kościelnego albo w sprawowaniu władzy dyscyplinarnej, lecz także w swobodnych wybo-

rach patriarchów. Stąd trzeci rozdział o wyborach patriarchów wschodnich w omawianej pracy ks. doc. Przekopa. Może byłoby słuszniej rozdział ten bardziej wyeksponować i umieścić go na pierwszym miejscu przed innymi trzema rozdziałami. Droga wyborów bowiem otrzymuje patriarcha swój urząd, a z nim również prawa i przywileje.

Autor w badaniu nowego prawa kieruje się nie tyle porządkiem kanonów, ile ich układem logicznym i organicznym, aby wyraźniej przedstawić prawdziwe miejsce katolickich patriarchów wschodnich w żywym organizmie Kościoła powszechnego. Przy tym nawiązuje do dekretu *Orientalium Ecclesiarum*, w którym Sobór Watykański II w 1964 r. nakazał przywrócić dawną i autentyczną dyscyplinę wschodnią, która obowiązywała w epoce poprzedzającej rozdział Kościołów chrześcijańskich (*tempore unionis Orientis et Occidentis*). Konsekwentnie dzisiaj np. nie powinno się mówić o zatwierdzeniu wyborów patriarchy i przekazaniu mu jurysdykcji przez papieża. Nie znajdują bowiem one potwierdzenia w autentycznej tradycji wschodniej, a nawet są jej obce. Natomiast może być mowa o nawiązaniu *communio*, rozumianej według koncepcji wschodniej. Nie byłaby ona przeto w żadnym wypadku zatwierdzeniem elekcji przez papieża, ani też narzędziem przekazywania władzy jurysdykcyjnej nowemu patriarsze, lecz jedynie aktem, poprzez który papież i pa-

triarcha upewnili się o zaistnieniu między nimi tego samego węzła wiary, kultu i dyscypliny (s. 88).

Toteż w podobnym sensie doniósł ostatnio „L'Osservatore Romano” o wyborach chaldejskiego patriarchy Maksymosa V: „Ojciec Święty przyjął prośbę o wspólnotę, jaką skierował do niego J. Św. Maksymos V Hakim, kanonicznie wybrany na patriarchę” (zob. J. M a d e y. *Le patriarcat ukrainien*. Roma 1971, s. 175, przyp. 61).

W opracowaniu podjętego tematu Autor jest ścisły i dokładny. Treść pracy zwarta, logicznie powiązana i dostosowana do obecnego stanu badań w omawianym przez Autora przedmiocie. I chociaż praca (wydana przez Redakcję Wydawnictw KUL i przeznaczona dla studentów KUL) nie posiada wykazu bibliograficznego, to jednak po przejrzaniu obszernych przypisów w pracy należy

stwierdzić, że Autor jest dobrze zorientowany także w nowszej posoborowej literaturze przedmiotu. Trzeba tu również zaznaczyć, że bogaty materiał, zawarty w przypisach, ujętych jasnym poprawnym stylem, świadczy o nieprzeciętnej erudycji Autora w omawianym temacie.

Autor co prawda w Przedmowie prezentuje swoją publikację jako studium, „które nie jest wyczerpującą historią katolickich patriarchatów wschodnich, ani też pełnym repertorium dydaktycznym praw i obowiązków patriarchy; ale jest raczej próbą ukazania funkcji patriarchatu w historii i prawie kanonicznym” (s. 8).

To jednak w sumie praca ks. doc. Edmunda Przekopa jest poważnym wkładem naukowym do polskiej literatury teologicznej, ubogiej w dzieła o podobnej tematyce.

Ks. Aleksy Petrani